

REGÂNDIREA UNOR POSTULATE ALE ȘTIINȚEI ECONOMICE PRIN PRISMA TEORIEI „ECONOMIA IMAGINAȚIEI CREATIVE”

*Dr. hab., prof. univ., m. c. AȘM, Dumitru MOLDOVAN,
Decan al Facultății „Relații Economice Internaționale, ASEM*

Abstract: *In the following article there are exposed the main ideas of the theory-hypothesis named „The economy of creative imagination”. These ideas have as a base the last realizations of the quantum physics. There are also identified the ways of rethinking of some mechanistic postulates of economic science.*

1. Deși este, deocamdată, doar o teorie-ipoteză, „economia imaginației creative” (EIC) constituie un punct de plecare pentru reevaluarea radicală a felului în care înțelegem activitatea economică și, în special, procesul de creare a bunurilor economice. Cum se știe, știința economică contemporană mai rămâne a fi, în principal, ancorată în principiile teoretice ale mecanicii lui Isaac Newton, care face abstracție de rolul jucat în viața economică de însușirile spirituale ale individului, de dorințele, imaginația, rugăciunile și așteptările acestuia. Prin EIC, propunem o cu totul altă interpretare a procesului de producție. Potrivit opiniei noastre, ce are la temelie ultimele realizări ale fizicii cuantelor, dar și ale altor științe, procesul de producție se desfășoară, în două etape, la două nivele ale realității, mai întâi, în conștiința umană, și abia apoi în fabricile și uzinele tradiționale.

La prima etapă, prin intermediul intențiilor sale, al imaginației și al așteptărilor, individul „acționează” asupra particulelor elementare - cuantele, aflate sub formă de energie, realmente, mobilizându-le pe acestea și dându-le configurația și conținutul dorit. Mai apoi, aceste „bunuri”, create deja în imaginația individului, prin anumite eforturi fizice și intelectuale, capătă forma lor materială.

Teoria ”EIC” are la temelie ideile de bază ale fizicii cuante-lor. Mai întâi de toate, adevărul demonstrat pe cale experimentală, pe parcursul unui întreg secol, potrivit căruia, cuantele, aflate în stare de unde, sub influența conștiinței umane, se manifestă și sub forma unor puncte

materiale, după principiul „observatorul creează realitatea observată”. Adică, lumea materială apare dintr-o lume a energiilor veșnice și inepuizabile, în urma unui „contact misterios” dintre conștiința individului și particulele elementare.

O altă idee, care, într-un fel, o justifică pe prima, este legată de însăși apariția Universului material, care, potrivit științei contemporane, a apărut, practic, din nimic, ca urmare unei explozii uriașe („Big Bang”), când o parte din energiile concentrate într-un punct cu dimensiunea „zero” s-au transformat în lucruri materiale. Și religiile lumii explică apariția Universului material „tot din nimic”, dar, de fapt, prin transformarea, de către Creatorul Suprem, a energiilor eterne în lucruri materiale, cum ar fi planetele, stelele, Pământul, apele, flora și fauna acestuia etc.

Este adevărat că unii oameni de știință consideră că prefacerea energiei în materie, înfăptuită de către conștiința individului, are loc doar la nivelul cuantelor. Doar la acest nivel, spun ei, „observatorul creează realitatea observată”. Există însă și o altă opinie, care, cu timpul, capătă tot mai mulți adepți, potrivit căreia, legile care reglementează „universul cuantelor” sunt valabile și pentru lumea obiectelor mari, adică pentru întregul „Univers material”.

2. Pentru a răspunde la întrebarea „care este locul economiei imaginației creative” în sistemul științelor economice, este necesar să ne amintim că acest sistem include, în opinia specialiștilor, cinci categorii de științe, și anume: a) științe economice fundamentale (economia politică, micro- și macroeconomia); b) științe economice funcționale (sau teoretico-aplicative: statistica, contabilitatea, managementul, finanțele etc.); c) științe economice concrete (economia industriei, economia comerțului etc.); d) științe economice istorice (istoria gândirii economice, istoria economiei naționale, etc.); e) științe economice de frontieră (geografia economică, econometrie, psihologia economică, econofizica etc.).

Economia imaginației creative apărută inițial ca o știință de frontieră (economia și fizica cuantelor), devine, în realitate, una din științele economice fundamentale. Și, cândva, ea va modifica radical caracterul și

conținutul celorlalte științe economice. Deosebirea principală a EIC constă în faptul că ea studiază procesul economic ce se desfășoară la nivelul conștiinței umane.

Neavând la dispoziție alte instrumente, specifice acestui nivel al realității, vom folosi, deocamdată, modelul de analiză propriu realităților materiale. Astfel, în cazul procesului de producție din conștiința umană, în calitate de „materie primă”, individul are la dispoziția sa particulele elementare (cuantele) care, cum menționa unul din fondatorii fizicii cuantelor, W. Heisenberg, constituie o lume de posibilități, mai degrabă decât o lume de lucruri sau fapte reale.

La nivelul procesului de producție, desfășurat în conștiința umană, în calitate de „unelte de muncă”, sunt „folosite” intențiile individului, imaginația sa creativă și așteptările acestuia. Deși pare cu totul incredibil, dar, în ultimele decenii, s-a demonstrat, pe cale experimentală, că asemenea eforturi spirituale ale individului, cum ar fi rugăciunea, intențiile, și imaginația creativă, fenomene pe care nu le vedem și nu le luăm în serios, în realitate sunt niște forțe fizice reale, care, odată apărute în conștiința umană, devin momentan cunoscute în întreg Universul. În plus, ele au capacitatea de a mobiliza energiile de aceeași natură și a le pune într-o ordine dorită și așteptată de individ.

3. Cum se știe, știința economică, deși se „îmbogățește” mereu pe baza altor științe, cum ar fi, spre exemplu, psihologia sau matematica, rămâne a fi o știință ce are la temelie principiile mecanicii clasice. Astfel, procesul de producție este considerat drept un proces de transformare a resurselor naturale în bunuri materiale. În acest proces, conștiința umană nu participă în niciun fel în calitate de forța creatoare. În fine, procesul de producție (ca, de altfel, toată activitatea economică), este supus acțiunii principiului determinismului, potrivit căruia rezultatele oricărui efort uman sunt previzibile și, deci, activitatea economică, atât la nivel de întreprindere, cât și de economie națională, poate fi programată din timp, rezultatele acesteia fiind „cunoscute” cu mult înainte chiar de declanșarea procesului de producție propriu-zis.

Totul bine și frumos, dar nu toți economiștii au fost de acord cu faptul că Adam Smith a „creat” știința economică prin analogie cu

mecanica lui Isaac Newton. Astfel, neoclasicii Școlii de la Viena, dar mai cu seamă John Maynard Keynes, au ajuns la concluzia că legile economice sunt de natură psihologică. Iar cu câteva decenii în urmă, Robert Lucas, în cunoscuta sa teorie a „anticipărilor raționale”, susține ideea precum că individul-întreprinzător ia decizii mai reușite și poate prevedea mai corect consecințele unor sau altor acțiuni, decât statul, care, în activitatea sa, recurge la serviciile celor mai buni economiști și folosește cele mai moderne instrumente. De ce se întâmplă așa? Fiindcă individul-întreprinzător, atunci când ia o decizie oarecare, are la dispoziția sa, pe lângă cunoștințe și tehnica de calcul, asemenea calități spirituale, cum ar fi: intuiția, clarviziunea, presimțirile etc.

4. Oricum, în opinia noastră, știința economică, cel puțin la etapa actuală, trebuie să aibă la temelie sa doi piloni de bază, și anume: fizica mecanică și fizica cuantelor. Știința economică urmează să țină cont de faptul că elementul primordial, constituant, al Universului nu este materia, ci energia, care, în anumite condiții, se poate preface în materie, iar forța care realizează această transformare la nivelul cuantelor este conștiința umană. În cazul dat, trebuie să recunoaștem și adevărul că activitatea economică este supusă acțiunii nu doar a principiului determinismului, dar și a principiului incertitudinii, ce se manifestă și prin celebrele „salturi cuantice”.

Și acum să ne întrebăm, nu sunt, oare, așa-numitele miracole economice niște „salturi cuantice” în domeniul economic? Căci, deși mai sunt încă calificate drept niște fenomene pitorești, ce constituie o abatere de la „mersul firesc al lucrurilor”, miracolele economice nu sunt caracteristice doar pentru timpurile noastre. Asemenea salturi neașteptate și inexplicabile au fost cunoscute și în cazul succeselor economice ale vechilor indieni, egipteni, romani. Iar în Evul Mediu, Olanda, dintr-o țară săracă și subdezvoltată, la un moment dat, oarecum pe neașteptate, devine într-un termen scurt, cea mai bogată, cea mai evoluată țară din lume. N-a fost, oare, acest caz o confirmare a faptului că principiul incertitudinii se manifestă și la nivelul unei economii naționale? Iar în perioada de după război, pur și simplu, a „plouat cu miracole economice”. Vom aminti aici doar de cel german, italian,

japonez, chinez, cel al tigrilor asiatici. Mai puțin cunoscut este miracolul economic suedez, care s-a petrecut între anii 1947-1974, când PIB-ul pe locuitor a crescut de la 1500 dolari până la 24.000 dolari. În doar 27 de ani, PIB-ul per capita s-a mărit de 16 ori! Or, în Republica Moldova în ultimii 24 de ani PIB pe locuitor n-a atins încă nivelul anului 1992.

5. Un fenomen, care pune în mare dificultate știința economică, bazată pe mecanica clasică și principiile determinismului, îl constituie crizele economice.

Deși știința economică mai operează cu noțiunea de „crize ciclice”, acest fapt poate fi pus la îndoială, deoarece, chiar dacă crizele economice sunt un fenomen permanent, nu înseamnă, nicidecum, că ele se repetă la o perioadă fixă de timp. Or, dacă ar fi așa, ele ar putea fi preîntâmpinate și atunci nici nu s-ar declanșa. Dar nu este așa. Crizele economice apar când vor și tot așa, ca din senin, pleacă. Și, oare, acest fenomen, ca de altfel și miracolele economice nu ne vorbește despre faptul că activitatea economică este supusă acțiunii nu doar a principiului determinismului, dar și principiului incertitudinii, care, cum se știe, este propriu lumii cuantelor.

În opinia celui mai talentat economist, din a doua jumătate a secolului XX, John Kenneth Galbraith, una dintre cele mai mari „rătăcirii” ale științei economice contemporane este convingerea că economiștii sunt în stare să prognozeze din timp rezultatele oricărei activități economice, și chiar să elaboreze, în modul cel mai serios, așa-numitele „planuri strategice” de dezvoltare la nivel de întreprindere și de economie națională. În realitate, spune autorul american, „acest adevăr” este o iluzie, un mit, o amăgeală crasă, în ultima sa carte, tradusă în rusă sub denumirea „Экономика невинного обмана”, afirmând sus și tare că „rezultatele activității economice, trecerea de la timpuri bune la recesiune, sau stare de depresie, precum și invers, nu pot fi pronosticate (prezise)”. Așa a fost totdeauna, și va fi totdeauna, conchide economistul american. Chiar dacă astăzi, în întreaga lume, prezicerea necunoscutului este o ocupație foarte plăcută și deosebit de bine plătită.

Bibliografie:

1. ROSENBLUM Bruce, KUTTNER Fred. *Enigma Cuantică. Fizica întâlnește conștiința*. București, Ed. Prestige, 2011.
2. HAWKING Stephen, MLADINOW Leonard. *O scurtă istorie a timpului*. București, Ed. Humanitas, 2012.
3. MOLDOVAN Dumitru. *Economia imaginației creative*. Chișinău. Ed. Știința, Arc 2014.
4. МАРКС Карл. *Капитал*. Кишинэу. Ед. Картя Молдовенеаскэ, 1967.
5. РОНОАȚĂ Ion. *Epistemologie și metodologie în știința economică*. Editura Economică, București, 2011.
6. GALBRAITH John Kenneth. *Экономика невинного обмана*. Москва, 2009.
7. ПОППЕР К. Р. *Квантовая теория и раскол в физике*. Москва, 1998.